

Policy för hållbar utveckling och mat

för Malmö stad

INNEHÅLL:

Matens betydelse – mer än ett mål mat	sid 5
Policy för hållbar utveckling och mat	sid 9
Från policy till verklighet	sid 27

Matens
betydelse
– mer än
ett mål mat

BAKGRUND

I Malmö stad är maten alltid viktig. Mat tillhör livets glädjeämnen och angår oss alla, den har stor betydelse ur många aspekter. Den är helt nödvändig, i rätt mängd och med rätt sammansättning, för att vi ska må bra och kunna prestera i förskola, skola, och i arbetslivet.

Maten är dessutom viktig för att nå god livskvalitet och goda resultat inom vård och omsorg. Att äta tillsammans har en stark pedagogisk, social och kulturell funktion.

Dessutom medför produktion och konsumtion av mat påverkan på klimatet, på miljön i jordbrukslandskapet och på arbetsförhållandena och hälsan hos dem som producerar maten. Genom medvetna val kan vi påverka alla dessa aspekter i en positiv riktning.

SYFTE

Policyn ska

- Bidra till ett hållbart Malmö med friska medborgare.
- Stärka matens betydelse i Malmö stads egna verksamheter för att öka attraktionskraften.
- Verka för att alla Malmö stads matinköp blir mer hållbara; ekonomiskt, socialt och ekologiskt.
- Se till att Malmö genom sin representation och evenemangsverksamhet föregår med gott exempel och serverar "hållbar" och säker mat.

HÅLLBAR UTVECKLING

DEFINITIONER

Det finns några olika vedertagna definitioner av hållbar utveckling: "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov" (*Brundtlandrapporten 1987*) "Hållbar utveckling är inte ett svar utan en dialog och process som kräver arbete, kompromisser och en vilja till förändring" (*Robert W. Kates et al. 2005*)

EKONOMISK, SOCIAL OCH EKOLOGISK HÅLLBARHET

För att utvecklingen ska vara hållbar måste den vara det ur tre ömsesidigt beroende dimensioner; den ekonomiska, den sociala och den ekologiska.

Ekonomisk hållbarhet kan, till exempel, vara att vi ska minska vinnnet och hålla oss inom avtalet. Social hållbarhet är att alla ska ha lika rätt till bra och hälsosam mat i Malmö stads verksamheter samt att maten ska produceras på ett etiskt hållbart sätt. Ekologisk hållbarhet betyder att matproduktionen ska orsaka så lite negativ inverkan på miljön och klimatet som möjligt.

God ekonomi, god folkhälsa och livskraftig miljö är faktorer som är en förutsättning för en hållbar utveckling. Genom att tänka nytt och menyanvända enligt Ät S.M.A.R.T.-modellen kan man förena dessa faktorer. Utgångspunkten för hållbar utveckling är helhetssyn, dialog och kritiskt tänkande.

Policy för hållbar utveckling och mat

Alla i Malmö har rätt till bra mat som ett led i en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Detta möjliggörs genom att följa "Ät S.M.A.R.T.-modellen" som förenar hälsa och miljö utan att kostnaderna ökar. Utsläppen av växthusgaser relaterade till mat ska minska med 40 % till 2020 jämfört med 2002 . All mat som serveras i Malmö stad ska vara ekologisk 2020. År 2020 ska även övriga ambitioner i policyn ha uppnåtts.

Policyn för hållbar utveckling och mat godkändes vid Malmö kommunfullmäktiges sammanträde 2010-10-28. Den ska tillämpas i och av de verksamheter i Malmö stad som upphandlar, beställer, tillagar och serverar mat och dryck. Policyn gäller även då man upphandlar måltidslösningar. Förutom i förskola, skola, vård och omsorg gäller den för all representation som sker i tjänsten, i cafeterior på skolor samt vid kultur- och fritidsanläggningar och vid alla evenemang som Malmö stad arrangerar.

HÄLSOSAM MAT AV HÖG KVALITET

Maten bör vara tillagad nära kunden och ska kunna avnjutas i en lugn och trivsamt miljö som främjar social samvaro. Måltiden ska vara en integrerad del i det pedagogiska arbetet. Måltiderna ska serveras enligt den måltidsordning och vid de tider som rekommenderas av Livsmedelsverket. Det är viktigt att brukarna har möjlighet till inflytande över maten. Matråd eller motsvarande ska finnas i de verksamheter där det är relevant.

Alla som av etiska, religiösa eller medicinska skäl har behov av specialkost, ska i möjligaste mån, kunna erbjudas sådan av hög och säker kvalitet.

I Malmö stad ska vi servera god, vällagad, säker och hälsosam mat till alla. Den ska vara av hög kvalitet och ska så långt det är möjligt lagas från grunden, med ett minimum av tillsatser.

KUNSKAP OCH KOMPETENS

För att maten ska kunna hålla en hög kvalitet ska alla som har som arbete att beställa, hantera och tillaga mat ha god kompetens i matlagning, näringslära, specialkost, hygienfrågor, bemötande samt hållbar utveckling.

Personalen ska fortlöpande ha tillgång till professionellt stöd och kunskapsutveckling inom relevanta ämnesområden för att kunna upprätthålla en hög kompetens.

HÅLLBARA INKÖP

ETISKT CERTIFIERADE PRODUKTER

Malmö stad är en stor inköpare av livsmedel. Genom att göra medvetna inköp som är bra för miljön, klimatet, arbetsmiljön och hälsan kan vi påverka livsmedelsproduktionen i en hållbarare riktning.

Malmö stad blev 2006 Sveriges första Fairtrade City.

Etiskt certifierade (t.ex. Rättvisemärkta) produkter ska alltid vara förstahandsvalet i de produktkategorier där sådana finns.

ÄT S.M.A.R.T.

För att inköpen av mat ska bli bättre för hälsan, ekonomin och miljön, bör de så långt det är möjligt följa Ät S.M.A.R.T.-modellen.

ÄT S.M.A.R.T.

Ät S.M.A.R.T.-modellen är framtagen av Centrum för tillämpad näringslära vid Stockholms läns landsting med stöd från Konsumentverket och Livsmedelsverket. Ät S.M.A.R.T. är ett informations- och utbildningsmaterial som presenterar ett förslag på hur man kan äta både hälsosamt och miljövänligt grundat på forskning inom hälso- och miljöområde.

Ät S.M.A.R.T. bygger på de svenska näringsrekommendationerna i kombination med de svenska miljömålen.

S.M.A.R.T. står för

- S** törre andel vegetabilier
- M** indre tomma kalorier
- A** ndelen ekologiskt ökas
- R** ätt kött, rätt grönsaker
- T** ransportsnålt

STÖRRE ANDEL VEGETABILIER

Köttkonsumtionen i Sverige ökade med mer än 35 % mellan 1990 och 2005. Det går åt mycket mer resurser för att producera kött än att producera vegetabilier. Dessutom är utsläppen av klimatpåverkande växthusgaser betydligt högre per kilo för kött än för vegetabilier.

En del av köttet bör bytas ut mot baljväxter som ärtor, bönor och linser. Vi ska följa tallriksmodellen för att få väl sammansatta måltider som är bra för både hälsan och miljön.

MINDRE TOMMA KALORIER

Tomma kalorier är mat som innehåller mycket energi men inte ger oss näring och vitaminer. De tomma kalorierna orsakar utöver hälsoproblem även onödiga negativa miljöeffekter. Inom vården är behovet av energi- och näringstät mat ofta stort för att förebygga undernäring.

Maten ska vara näringstät och innehålla så få tomma kalorier som möjligt. Cafeterior som vänder sig till barn och unga ska ha ett brett utbud av hälsosamma alternativ till läsk och godis. Maten inom vården ska anpassas så att fel- och undernäring förebyggs.

ANDELEN EKOLOGISKT ÖKAS

Ekologisk mat produceras utan kemiska bekämpningsmedel och konstgödsel. Inom ekologisk produktion tar man större djurhänsyn och väldigt få tillsatser är tillåtna. Miljömärkt (t.ex. KRAV- och MSC-märkt) fisk kommer från hållbara bestånd och är fångad med skonsamma metoder.

Malmö stad, med Malmö Skolrestauranger som föregångare, är en av de kommuner i Sverige som har högst andel ekologiska livsmedel. Vi ska fortsätta att vara ledande i Sverige och i första hand välja ekologiskt producerade livsmedel. Inom Malmö Skolrestauranger finns redan en vision att all mat ska vara ekologisk år 2012.

År 2020 ska all mat som serveras eller beställs av Malmö stad vara ekologisk. (Miljömärkt fisk räknas in i andelen ekologisk mat.)

RÄTT KÖTT, RÄTT GRÖNSAKER

Produktion av lamm- och nötkött innebär stora utsläpp av växthusgaser, samtidigt som betande idisslare bidrar till att öka den biologiska mångfalden. Produktion av kyckling och griskött ger lägre utsläpp av växthusgaser än produktion av nötkött. Dessa djurslag äter dock spannmål och högvärdigt protein som vi människor skulle kunna äta direkt, vilket är ett ineffektivt utnyttjande av resurserna. Ur hälsosynpunkt är kött en viktig källa för järn, zink och vitamin B12, för att fylla dessa behov behövs inga

stora mängder kött. Intag av för stora mängder kött är dock inte bra ur hälsosynpunkt.

Konsumtionen av alla sorters kött ska minska. Det kött som köps in ska av miljö- och djuretiska skäl vara ekologiskt producerat.

Vi behöver äta mycket grönsaker och frukt. Grövre grönsaker, t.ex. broccoli, kål, lök, morötter och andra rotfrukter ger mycket näring och är billiga. De är också mer resurssnåla och klimatsmarta vid framställning än t.ex. gurka och tomat.

Inom Malmö stads verksamheter ska vi köpa in mer grövre grönsaker. Grönsaksinköpen ska också, så långt det är möjligt, följa säsongerna.

TRANSPORTSNÅLT

Många livsmedel transporteras långt innan de når kunden. Avstånd, transporteffektivitet, bränsle m.fl. faktorer har betydelse för den miljö- och klimatpåverkan som transportererna har.

I Malmö stad ska vi minimera transporterens miljö- och klimatpåverkan och så långt det är möjligt, säsonganpassa inköpen. För att öka konkurrensen och gynna små och medelstora företag ska lokala leverantörer ges förutsättningar att sälja sina produkter.

HÅLLBAR EKONOMI

AVTALSTROHET

Genom att handla inom avtalet har vi möjlighet att få bra priser på de varor vi använder mest och hålla matkostnaderna på en så låg nivå som möjligt. Det finns redan idag ett stort antal etiskt- och miljöcertifierade produkter upphandlade av Malmö stad.

Inköp av livsmedel ska ske inom upphandlade avtal. Andelen "hållbara matvaror" ska öka både i upphandlingen och vad det gäller inköpen. Vi ska påverka våra leverantörer att öka utbudet av ekologiska och etiskt certifierade produkter, så att t.ex. förädlingsgrad och förpackningsstorlekar passar alla verksamheter.

MINSKA SVINNET

Idag slängs enligt en rapport från SIK gjord för Konsumentföreningen Stockholm uppskattningsvis 10 – 25 % av all mat i Sverige. Genom att minska svinnet gör vi en stor insats för klimatet och miljön.

Alla som hanterar mat inom Malmö stad ska verka för att minska svinnet, dock utan att äventyra livsmedelssäkerheten. Det matavfall som ändå genereras av Malmö stads verksamheter ska gå till biogasproduktion.

MATEN VÄRDERAS HÖGT I MALMÖ

En hög kvalitet på maten som serveras i Malmö stads verksamheter ökar attraktionskraften och kan medverka till att kunderna väljer kommunala alternativ för t.ex. undervisning och vård. En bra sammansatt mat för alla barn i skola och förskola ger goda förutsättningar för inläring. En god måltid är ofta dagens höjdpunkt inom vård och omsorg.

Matens stora betydelse bör vägas in så att maten värdesätts och tillräckliga resurser avsätts för att hålla en hög och säker matkvalitet.

MALMÖ STAD SKA FÖREGÅ MED GOTT EXEMPEL

Representation och evenemang är Malmö stads ansikte utåt. Vi ska visa upp Malmö stad som ett föredöme när det gäller hållbar utveckling samt sprida kunskap om vårt arbete. Den mat vi serverar vid representation och evenemang fungerar som ett skyltfönster för traditionell och nyskapande skånsk matkultur.

År 2020 ska den mat som serveras vid all representation som sker i tjänsten och vid alla evenemang som Malmö stad står som arrangör för vara klimatanpassad och ekologisk samt etiskt certifierad i de varugrupper där detta är relevant.

De restauranger som anlitas av Malmö stad ska kunna visa att livsmedelslagstiftningens krav är uppfyllda. Detta görs enklast genom att välja företag som premierats med en Smileydekal eller genom att uppvisa kontrollmyndighetens senaste kontrollresultat.

Ma

Bondens
egen
Marknad

HÅLLBART NÄRINGS LIV

Genom Malmö stads medvetna inköp ger vi förutsättningar för att ett hållbart företagande ska kunna blomstra. Malmö stad ska också på olika sätt ge Malmöborna kunskap om hur maten påverkar klimatet, hälsan, miljön och producenterna så att de kan göra medvetna val.

JORDBRUK

I en framtid med stora klimatförändringar och höga energikostnader kommer det lokala jordbruket ha en ändrad betydelse. Jordbruksmarken i Malmö stad är viktig att bevara för produktion av livsmedel, som en viktig resurs när det gäller den biologiska mångfalden och som pedagogisk arena. Jordbrukslandskapet är viktigt både som källa till rekreation och när det gäller att skapa starkare kopplingar mellan stad och land.

I framtida planer bör jordbrukslandskapets stora betydelse beaktas. Livsmedelsproduktion i och kring staden uppmuntras.

BUTIKER, MARKNADER OCH RESTAURANGER

Malmö stad ska både genom sina inköp och genom andra insatser, till exempel utbildning av både konsumenter och näringsliv stödja de företag som erbjuder ett stort utbud av "hållbara" livsmedel av hög kvalitet. Malmö stad ska uppmuntra initiativ som till exempel Bondens egen Marknad som ökar kontaktytan mellan producenter och konsumenter.

Från policy till verklighet

ANDRA RELEVANTA STYRDOKUMENT OCH REKOMMENDATIONER

Denna policy har tagit hänsyn till andra styrdokument och rekommendationer som finns externt och inom Malmö stad. De viktigaste av dessa listas nedan.

INTERNA

- Miljöprogram för Malmö stad
- Malmö stads upphandlingspolicy
- Kvalitet avseende kost och nutrition inom vård och omsorg
- Strategi för att förebygga övervikt och fetma bland barn och unga i Malmö
- Handlingsplan för att främja fysisk aktivitet och goda matvanor bland barn och unga i Malmö
- Malmö Skolrestaurangers miljöarbete

EXTERNA

Riksdagen

- Lagen om Offentlig Upphandling

Regeringen

- Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet

Livsmedelsverket

- Svenska näringsrekommendationer
- Bra mat för barn i förskolan
- Bra mat för barn i skolan
- Mat och näring för sjuka inom vård och omsorg

Miljöstyrningsrådet

- Kriterier för livsmedel

Centrum för tillämpad näringslära vid

Stockholms län landsting

- Åt S.M.A.R.T.

Rättvisemärkt

- Kriterier för Fairtrade City

GENOMFÖRANDE

För att policyn ska kunna genomföras och målen nås till 2020 krävs ett engagemang i hela stadens organisation. Det ställer också höga krav på dialog, kommunikation, och utbildning. Hela Malmö stads organisation har ett gemensamt ansvar för att policyn för hållbar utveckling och mat blir verklighet. Nämnder och styrelser ska bryta ner de övergripande målen till delmål och åtgärder som är anpassade till respektive ansvarsområden och arbeta in dessa i sina verksamheter. Miljönämnden har ett ansvar för nämndsövergripande frågor som rör implementering av policyn.

UTVÄRDERING OCH UPPFÖLJNING

Eftersom varje nämnd och varje styrelse har ansvar för att uppfylla de delar av policyn som berör den egna verksamheten integreras uppföljning av policyn med övrig uppföljning i nämndernas och styrelsernas årsbokslut och följer därmed den ekonomiska redovisningsstrukturen. Miljönämnden har ansvar för utvärdering av nämndsövergripande frågor samt för stöd vid framtagandet av uppföljningskriterier och nyckeltal.

MALMÖ STAD

205 80 Malmö, Telefon 040 - 34 10 00

E-post: miljo@malmo.se

www.malmo.se

Malmö stad